

Oredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVА 28a
Telefon 67-80
Oredništvo i uprava
za Sloveniju, In slovenski del
Julijanske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 7a

ISTRA

GLASILLO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

VSI HOČEJO MIR!

Ljubljana, (Agis), februarja 1939. — Današnji čas je polu čudnih nasprotij, ki jih človek le težko najde prave razlage in pravega izhoda. Resnica lu laž, oba luma najmanj po dva obzira in kakorkoli hočeš jih lahko obrneš in dobiš to kar hočeš. Ljudje jih morajo z veliko nukti in skrbnostjo izbirati med tisočerimi vrtscami in glasovi in še ne najdejo vedno ono, kar išejo.

Mir in vojna! Dve besedi, ki jih sliši danes na vsakem vogalu in čita skoro na vsaki strani, ki jo vzameš v roke. Vsi so za mir, vsej se ore za mir in milice noče biti krv, vso, ki bo morda danes ali jutri izbruhnila. In vendar mora nekdo biti med temi vsemi, ki jih beseda o miru tako često in prepogosta pada iz ust, ki te besede ne izgovarja. Istrenuo. Samo kratek preglej, pa home videli na čigavi strani in kdo besedo mir zgovarja z vso pravico in mu beseda mir ni prazna fraza. Angleski predsednik Chamberlain je v dnevih največje evropske krize Izjavil: Ubral sem med tremi možnostmi, med vojno, unikom in posredovanjem, tretjo pot, to je posredovanje ker nisem mislil niti na to, da bi izrazil vojno ali pa se umikl. Anglija, tedaj vojne in hotela in je noče. Tudi Francija je in hotela. Dalader je istčasno podularil: Niti trenutek nisem nehal z vsemi svoimi možnimi delati na to, da bi se občani mir. Hitler je ob prilikl zasedel Češke reke: Nemčija je z vso jasnostjo izjavila, da noče v svojih mejah niti enega Čeha. Ogonje upane, je poudaril se daleč prav pred kratekim, da bo modrost evropskih državnikov dala Evropi mir, kot je potreben v polni merti z ozirom na nastavne in stvarne zahteve narodov. Tudi Nemci, torej noče vojne. Ali jo hoče morda Italija? Mussolini vedno povedoval da ne. Evropa se nahaja pred imenom potrebami, a brez dyoma je načinim mondi od vseh ona, k nači poveča število sovraštev ki se tako često potajata na mejih raznih držav. Vidimo torej, da vsi veliki evropski državniki, v katerih rokah se smatra, da je današnja usoda Evrope, podurajo z dneva v dan, s tem ali onlim besedami, da se za mir, da so proti vojni in da vojno celo obsojajo.

Toda če pogledam, da kulte gospobnosti evropskih državnikov in načelo razmotrovana dejanski položaj, vidimo, da ta kaže popolnoma drugačno sliko. Evropa in ves svet se oborečuje in vsi narodi gledajo nejasno v jutrušnjem dan, ker ne vedo, kaj bo z njimi. Velika mesta si grade ogromne podzemne zaklone in ljudem delijo že celo plinske maske. Vendar morajo biti vsemu temu razpoloženje ljudi in pripraviti neki neki vztoki, ki ne dopuščajo, da bi mirno in brez skrb, ljudje gradili naprej svoje domove in se brigali za svoje dnevne in življenjske potrebe. In res če pogledamo drugo stran, ki jo več ali manj čutimo vsi, vidimo da to razpoloženje ljudi, ki kaže strali pred bodočo vojno, ni brez vrzoka.

Konj par mesecov je, odkar se vele-sile razdelile Češkoslovaško. Angleški predsednik je menoval to delo za mir, posredovanje. Nai, boste kakor kolik, od tega dne, ki so ga smatrali kot enega najvažnejših v povojni Evropi in kot največji korač na poti k miru, se je stanje v Evropi, pa tudi izven nje, bistveno spremeno. Od tega dne, ko bi človek mislil po vsem tem, kar je bilo pisane in gorivorejno, da ne bo treba niti eno puške več za oborozvanje, od tega dne je pričelo ravno na polju oborozvanja, pravo tekmovanje. Ko danes sledimo temu oborozvanju, ne moremo preko jasne skrbi pred bodočnostjo. Amerika, ki je od Evrope razmeroma dalje, se oborozjuje z velikansko naglico. Usodo svoje demokracije veže z usodo evropskih demokracij. Anglija je dolgo živila edensko težnjo za oborozvanje, Francija pa, da bi nadoknadiла замujeno, hiti kupovati in naročati zlasti letala v Ameriki. Ogromne miliarde se usuva v vreči fabrikantov orožja, ki jih ta pripravljajo-

Aktivnost njemačkih narodnih manjina

Njemačka narodna manjina u Madžarskoj traži autonomiju — Madžari popušta — Češki školski zakon kao uzor manjinama u Madžarskoj

Njemačke narodne manjine su postale velo aktivne iz Minchena. U evropskoj štampi se skoro svakog dana nalaži na vijeti i članke u vezi s njemačkim narodnim manjinama u raznim evropskim državama. Tako je ovih dana nastala polemika između njemačkih i madžarskih listova radi incidenta Pečinu. Tamo je, naime, 15. o. m. odzračan »Prvi njemački župski pleš« na kojem je učestvovalo oko 3000 nacionalceških Njemačaca iz 150 općina. Kada su ihliči učili na pleš neki studenti Madžari, bili su izbačeni, na što su reagirali budimpeštančki listovi, a njima odgovara glavni Hitlerov organ »Volksicher Beobachter«, koji citira i imenuje listova »Magyar Nemzet«, »Sztárra« in dr. ki bi dokazao kako su to do sada učili listovi, koji da oduvile smetaju dobrim odnosima između Njemačke i Madžarske svojom sekulaciono-nacionalističkom orientacijom.

Ta dinamika njemačke skupine u Madžarskoj nije izvještavana samo pojavom Njemačke u Münchenu, već i načonalnom strukturu Madžarske. Madžarska je po popisu od 1931. godine imala 6.658.319 Četinjača, koji se broj do polovine 1938. godine naravno povećao poprije po 8.300.000 duša. Njemačka je bila u Madžarskoj oko 800.000, češkoslovačka oko 125.000. Južni Slavci, oko 70.000 itd. Zidova je bilo oko 500.000 duša. Nedavno pripojenih slovenci i ukrainjskih dijelova broj se povećao i u Madžarskoj povećao na deset milijuna, ali s druge strane broj narodnih manjina se znatno povećao. U sadašnjem Madžarskom živi bilen jedan i po milijunu na gradinu tudi narednosti od tega je oko 600.000 Njemačaca i isto toliko Slovaka, pa Rumunja itd. Postoje specijalni odredbni »Madžarski rakona« postavljeni u Zidovi u Madžarskoj separatističkoj narodnoj grupi.

Broj manjina u Madžarskoj, skace na okruglo 2.100.000 duša. Sto čini preko 20 postotka cijelokupnog madžarskog stanovništva. U tim primlikama pitanje uređenja raznih manjinskih problema je aktualno. Biće ministar predsednik Imredy je do sada svoga podlaže često konferirao s predstavnicima Njemačaca, jer su Njemačci u potrebi da traže za sebe nekaj određenja prava. Ali dok je u početku htio da vodi pregovore sa predstavnicima Njemačke saveza za narodnu prosvjetu, koje mladi Njemačci koji su nacionalsocialisti ne smatrali svojim predstavnicima, kasnije je več bio prisiljen da pregovara s drom Francom Baschem, predsednikom nedavno osnovanog Saveza Njemačaca u Madžarskoj, s onim istim kojega je madžarska vlada prilegod dana osnutka na pet mjeseci začvora, jer je imao hrabrost da pozove njemačko stanovništvo da ne madžaristička imena, što je bilo smatrano kao uvreda madžarskog naroda i buntovničko. Dr. Basch je pet mjeseci zaista otstrio u zator, a sada pregovara uime svih Njemačaca u Madžarskoj i stavlja uslove, koji će bez sumne biti priljbeni.

Toda čemu ta mir pod orožjem? Kdo grozi in kdo je prav za prav za mir, že v začetku smo ugotovili, da ne govere vse iskreno o miru, in da so med njimi taklji, ki jih je mir le potrebna fraza. Zlasti če gledamo na veliko oborozvanje Amerike, oziroumo. Zdrževali držav, nam bo postal položaj jasneji. Njeni vodilni politiki jasno izrazijo, da bo morda skoro svet potegnjen v nov konflikt. Res pravijo, ne obstaja nepravilna nevarnost napada na ameriško-europske, toda razvoj gre v takem pravcu, ki lahko v najkrajšem času dovede do vojne. Amerika, kot vidimo, govori čisto jasno, na drugi strani pa pove tudi, da konflikt, ki grozi ne izvira iz njenega ozemlja Francija se v tem oziru tudi brani. Ona

Da će zahtijevati što bi postavila Basch zaista biti i primjeniti, svrdeči i članak kojega je Imredy bio napisao prošlog mjeseca u »Pester Lloyd« u kojem se tražilo da objasni reforme koje se u tom pravem spremaju kao sasvim prirodne, tako jasne nekolicu mjeseci u Madžarskoj nitko nije ni sanjao, da bi tako ogromne promjene u postupanju prema nekoj manjini bile moguće.

Pričekrani planovi ruke sve dosadnje običaje, kao i mnoge pravne odredbe postupanju s manjinama, u Madžarskoj dosada niste postojala nijedna u pravom smislu riječ manjinska škola, a Njemačci će sada dobiti vlastite škole svih stopena kaznive univerzitet. Sam ministar predsednik istaknuo je princip, da njemačka djeca spadaju u njemačku školu, sto znači, da će uklinci dosadašnjih praksa slobodno učudjivati roditelje, Njemačke će škole počiniti preko sjećanja na njihovu gradjaninsku i dužnost u Madžarskih stručnjakih. Ovaj princip je primjenjiv u Madžarskoj, ali je u Madžarskoj poljoprivredne škole, da se pomaže privredni napredak njemačke manjine, dok za obravaranje njemačkih učitelja već ovih dana osnovana je njemačka preparativna. Pored škola, itd. će još i drugih važnih novosti, koje će občati njemački element, Njemačci će dobiti pravo da se pred madžarskimi vlastnimi mogu služiti svojim materijalnim jezikom. Pravo na njemačku propovijed u crkvi nije dozvane novo, ali je nova mogućnost odgajanja njemačkih svećenika na njemačkom jeziku već u seminariju. Običajno je i pravo na manjinski štampu, što znači, da se u Madžarskoj uskoro početi izdavati njemački listovi i periodično štampane stvari. Od principijelnog je značaja i dovolja sakupljanja dobrovoljnih priloga za institucije njemačke manjine. Dr. Basch je ovih dana pregovarao i o tem, da se prije odobre pravila novog »Saveza Njemačaca u Madžarskoj«, tako da će Udrženje uskoro moći razviti svoju dejavnost.

Uporedi li se občanja ministra predsednika sa zahtjevima državljana, da se njemačka manjina, kao cijeli na smrta za pravno lice i gorivo je i o autonomiji unutar Madžarske. Ministar predsednik nih ne upotrebljava ovaj izraz, ali u stvarnom postupanju srušio je čitav dosadašnji sistem postupanja s manjinama. Ideja potpune obukve na materijalnom jeziku prokrela je put u njemačke škole blizu je potpuno odložjena od madžarskih in i zgradama, jer će u buduću postojati samostalne madžarske samostalne njemačke školske zgrade. U njemačkim krugovima in Budimpešti se tvrdi, da njemačka manjina u Madžarskoj ima pravo na nekih 600 škola, naime školskih zavoda svih vrsta, jer bi to relativno odgovaralo broju madžarskih škola prema broju madžarskog stanovništva.

Slavše, tvrdi se, da se za uređenje

Sirec »Istra«, plaćajući uredno pretplatu i radče tako na poboljšanje ovoga jedinoga glazila Hrvata i Slovencev iz Italije, ispunjavate svoj osnovni dug prema svome zavičaju i svojoj braci,

njemačkih manjinskih škola u Madžarskoj, kao uzor predlažu češko-slovački školski zakoni. Očekuju se i olakšice u društvenom životu i mogućnost gajenja i razvijanja narodnoga karaktera manjine.

Aktivnost Nijemaca u Poljskoj

Konferencija mješovitih njemačko-poljskih komisija, koja je bila zakazana za 13. o. m. u Berlinu, a koja je trebala raspravljati o položaju njemačke manjine u Poljskoj i poljske manjline u Njemačkoj, odgodjena je.

U Poljskoj se javnosti primjećuje u nemirenost radi aktivnosti njemačke propagande u Poljskoj. S njemačke se strane stalno naglašava da njemačka manjina u Poljskoj broji jedan milijun 265 hiljada, dok službenha poljska statistika tvrdi, da njemačka manjina u Poljskoj broji 755 hiljada. Ovim povodom se »Illustrirani kurir poljski«, da se je broj Njemačaca u Poljskoj povećao u nekoliko krajnjih za 54 posto, a u nekoliko do 100 posto. Ovo povećanje njemačkog preučanstva treba pripraviti sistematskoj propagandi njemačkih i nacionalnosočilaških organizacija i njemačkog svećenstva u Poljskoj. List upozorava na aktivnost njemačke propagande u Poljskoj i ističe potrebu da se njemačka aktivnost u Poljskoj doveđe u sklad sa odredbama zakona.

JEDNO OBJAŠNJENJE

Povodom uređenog članka u prostom broju našega lista, primili smo od nekoliko čitatelja upite, zašto nismo članki iz »Slovenca« koncentrirati kada smo ga već doneli u cijlosti, jer je da, na pr. ne moguće da se bi »Istra« slagala s mišljenjem, da je mješovit »Svetogorski Kraljevi« pozitivan za naš narod u Julijsko-Krajištu. Namjesto pojedinačnog razjašnjenja odgovaram na ovom mjestu slijedeće:

Naš stav prema »Svetogorski Kraljevi« poznat je iz nekoliko članica, a naravno i članka »Pravilnika Publisističkog odsjeka dr. L. Cermelja u 1. ovogodišnjem broju »Istra«.

Ima dogadjaja o kojima treba pisanici, a imo dogadjaja o kojima se u nekom odredbenom vremenu ne može ili ne smije pisati. Neckada su komentari potrebni, a neckada su nepotrebni — slaveći i neukusni. U konkretnom slučaju (uređeni članci u prostom broju) mi smo, međutim, dati svoj komentar na prenesen članak iz »Slovenca«. Uputivšem titeliju na knjige Franca Barbiča i dr. Lave Cermelja o pitanju vjerske slobode Hrvata i Slovenaca u Italiji, kao i narodima iz »četrnaest« nadbiskupa Bauera prigodom molitve na dan sv. Josipa 1931. g., mi smo istakli osnovni problem — kako je to vjerska sloboda Hrvata i Slovenaca katolika u Italiji. Na ostalo smo odgovorili — ističanjem slike nadbiskupa Srdjana.

Ima, na žalost, u izvesnom vremenu takovih situacija da su uređeni ozbiljni članci slična prilika neugani da rade po nečetrujući nadbiskup »Svetih Ištava«, tj. da rade naročito poredanim sličima i nosorozima koji su sami za sebe komentari.

«Selon l' temps = relik bi Franenzi.»

goće biti. Nemčija pa izjavlja, da potrebuje za svoje potrebe kolonije in ozemlja z naravnimi bogastvima. To vprašanje prav, da ga bo rešila tako ali pa tako.

Beseda mir ima torej danes, kakor in drugih lepih besed, dva obzara. Obraz mu je da oni, ki jo izgovori. Ali bo končno le dobila samo ono pravo in resnično zunanjino obliko, kot si jo ljudstva predstavljajo in jo tudi na svakem koraku izražajo, o tem bomo videli v bodočih dneh. Morada bo zadobila tak smisel, tudi in edino z orožjem, ne da bi se to orožje sploh uporabilo? Pri tem je važno to, ali bodo oni, ki jim bo pri srcu res prav mir, lahko s svojo oboroženijo močjo užigali nemirnega razgrajala. Sač je znan, da je bila ena izmed nalog nekdanjega angleškega ministrja, ki je Sel in Ameriko ta, da obrazloži predvsem Roosevelt, da je Angleška podpisala sporazum v Monakovem samu radi tega, ker takrat ni bila v stanju, da bi se spustila v vojno z izgledom na uspeh.

Političar i čovjek Josip Krmpotić

1. III. 1864—1. III. 1939

Kad se je prije četri decenija (1899) spustao niz Kras u Pulu, Josip Krmpotić, koji je htio tu da otpočne nov život i stvoriti osnove za ekonomsku cjevstvenost svome već mnogobrojne obitelji, jasnočno nije mogao našteljati do kakvog historijskog značaja će se, u tom čudnovatom gradu, popeti on, njegova kuća i njegovo poduzeće.

Čudnovata je Pula bila tada, ispretena i složena njezina egzistencija, neodredena budućnost. Oko starih rimskih ruševina bile su podignute kasarne, kuće za stanovanje, vile, trgovine, hoteli. Široka, prostrana luka je napunjena češćim ratnim brodovima, arsenal ratne mornarice pun buke i dina. Pula je bila grad koji se neprirodno dižao i u posve unutarnjim novama. U grad je dolazila, preko arsenaleta, vojske i mornarice, preko javnih radova u luci i na tvrdnjavama, ogromna kupovna snaga, u Puli se živjelo "dobro", u njoj je bilo lako naći zaposlenje. Stotine naših porodica iz okoline dolazile je u grad, iz Vodnjana su ih posebni radnički vlakovi, poslujući prijevodiči zanatlje i trgovce, Krčane, Dalmatinice, Hrvate iz Hrvatske. Ti su poslovi privukli i zelog tako još mladog i predurmljivog Josipa Krmpotića. Ali sa takim buhan razvojem Puli nije bio zasnovan na gospodarskom značaju Pule. Pula je imala jednu željeznicu vezu (Pula—Dvača), ali je to pruga bila u glavnim kroz srednjoslavenski kraški kraj, odakle se i mimo izvozio i kamo se malo uvozilo. Pulska luka nije bila u njoj od kakvog gospodarskog značaja uz Trst i Rijeku. Čak u sredstvu gospodarske trgovine nije Pula bila, u njoj administrativni centar — sve to je ona postala tek sada, stvaranje velike mreže autohtonega saobraćaja i kad su usljene prijasnje funkcije otpale.

Svega prošter je imala Pula da zabilježi ekskluzivo svome vojnomu značaju, zauzamila glavne ratne luke i glavne mornaričke arsenale Austro-ugarske mornarice. U vjesni, u marmi, u arsenalu zapovedali su Nijemci. Onda velik, značaj i dominanta uloga Nijemaca u Puli, njihove skole, banjicama i rečkalj, njihove gostiljnici, njihova društva, njihova ekspanzivnost. Iako su u gradu nepristupe ostajali neznanima manjina, daleko manja od hrvatske a Pula je bila oko naoko zaokružena hrvatskim selima. Nijemcem je bilo lako stvaranje svojih nacionalnih pozicija u Puli, mnogo lakše nego nama. Oni su odmah dobijali ne samo mreže škole, nego i srednje, naše škole je cijelo vrijeme mornara da izdržava Družba i obrublja akciju za stvaranje privatne hrvatske srednje škole u Puli podvrgla je tek sa vrijeme svjetskoga rata i potekla je baš da Krmpotićeva kuća i vodjena je preko "Hrvatskog Lista", koji je Krmpotić izdavao.

Josip Krmpotić je bio u prvom redu relativno poslovani čovjek, koji je htio poslovno uspijeti, uspijeti kao fiskarski poduzetnik. Ta njegova poslovna sposobnost čovjeka, koji nije mogao mijedan materijalnim gubitak kriti drukčije nego poslovnim uspijehom na bazu: trgovачke kalkulacije, stvarala je glavnu liniju njegovog životnog kretanja. Ali ta realnost i poslovnost, možda tim više solidna, što je bila stvarna, nije ispunjavala čitavog Krmpotića. Josip Krmpotić je bio čovjek mase, ponikalj iz skromnijih prilika, sa dubokim osjećanjem čovječnosti, i da su njegove materijalne prilike bile bolje, možda bi on na kraju bio postao, u našim dinemizacijama, neki Robert Owen, gradiško škole za radnike i radničke domove. Jer taj kapitalistički poduzetnik je ne samo bio u duši socialist, nego je i pomagao socialistički pokret, iako se ne varani, dapače jedanjem i glasovao za socialistike (Kristana). I zatim, Krmpotić je bio Hrvat, čist i nesamoljiv i onda kad je sagovor poslovni uspjeh zavisio od Nijemaca.

Ova tri elementa: poslovna sposobnost i realnost, socijalni osjećaji za slabora, i jaka željava, neizbrisiva i nesalomljiva nacionalnost učinili su od Josipa Krmpotića političara, ma da on vjerojatno nikad nije težio za političkom karijerom i političkim imenom.

Politika je umjetnost postizavanja maksimuma od mogućnoga u danim prilikama.

JOSIP KRMPOTIĆ

ma, Na pulskom terenu, u gradu (samom) pretežno talijanskom, su dominantnim položajem Nijemaca, Josipu Krmpotiću je bio pošto za rukom da više učini za jačanje hrvatskih pozicija, nego nizu protesnju u političkim prijevješta. Sto smo ni mogli da učinimo tu, bez kapitala, bez škola, sa radničkom zavrsinom od državnog arsenaleta?

Krmpotić je pošto za rukom da prvo dobije neke mornaričke štamparske poslove. Uloga oficira Hrvata i Srba, u našem mornaričkom arsenalu, je možda pri tom imala nekoju učinku, ali je ujerenodava za to bila ipak poslovna sposobnost Krmpotićeva poduzeća. Kasnije je Krmpotić preuzeo štampanje i izdavanje njezinskog dnevne lista u Puli (negdje 1906.), a sudjelovao je i u formiranju t. zv. ekonomske mreže stranke puljske, preko koje su učili i prije umjetnički Hrvati, u puljskoj gradskoj vijećnici. "Polar Tagblatt" je služio kao legitimacija i reklama za poduzeće, koje se proširilo. Naučile su nove masine za slaganje i štampanje. Prošireno poduzeće će služiti kasnije kao ekonomski osnova za pokretanje "Hrvatskog lista".

Na početku rata s Italijom 1915. Žanuse za okretanje austrijskog mehanizma u Puli u našu korist, postale su povoljne. Krmpotić počeo, u momentu kad "Nasa Slovac" prestaje, prvi hrvatski dnevni list "Istri Hrvatski List". O početku takvoga lista mnogo je govoreno u kući Krmpotić i prije, ali računi se mikako nisu slagali. 1915 stvari su povoljnije u to koliko je u ratnoj mornarici mobilizirano mnogo našega svijeta iz svih jugoslavenskih kraljevina, i što mornarica prima list u početku ne sasvim nepratički. Ali preve dvije godine, dok apsolutizam traje, list je bio mrtav. Možda su jedino žive stvari u njenom one humorističke crte pokopaju učitelja Deprata, Švejkovske skice prije Šveka. Sa vr-

čanjem na konstitucionalizam i sa majsom deklaracijom 1917. list postaje radikalniji i na kraju sasvam revolucionarni. Stari Krmpotić prati taj razvoj i nečestvuje u njenom. Kad 1918 nastaju opasnosti za čitavu poduzeće zbog pisanja lista, Krmpotić ih nastoji otkloniti, ali list ne mijenja pravac nikad. Najradikalnijem suradniku Krmpotiću samo blago savjetuje: Ublažite, koliko možete, svoje pero. Ali kad taj radikalni suradnik pada u jednu komplikaciju u drugu, Krmpotić radi sve da ga izvede: za potrebu, za lista, za stvar, i za njeza.

Prije, po momu mišljenju, i najveći preokret u pisanju lista, nastupa članak u listu 1917. "Mechanizacija duše", koji je napisao bio mladi dr. Mario Krmpotić. Izlegla mu da bi taj članak trebalo izvući iz zaborava, jer ima aktuelne vrijednosti danas. U članku, koji je tada ne mene, izgubljenog marinera u Pali, učinio najčišći utisak, isticalo se, koliko se još mogu slijediti poslike 22 godine, kako je Nijemcima uspijelo da mechaniziraju prolazvodnju, da stvore velike organizacije, da stvore jakе vojne mehanizme, -- pa su ponimali da se na isti način može mehanizirati i duševni život. Tako su u stvari, ostali njihovi mehanizmi i njihove organizacije -- bez duše.

Od tada se išlo bez straha u lijevo, nacionalno i socijalno. Mase su se odzivalile u selima na brodovima i u vojsci. "Hrvatski List" je postao glavno sredstvo za orientaciju tih širokih masa. Stari poduzetnik Krmpotić je vršio sada veliku revolucionarnu ulogu.

Onda je došao prevarat, najviša tačka našeg pokreta u Puli, i ujedno naš smor, Josip Krmpotić je interniran, pa zatim i progona, te je doživio sudbinu da opet ponaze onima našljednjima, poniznina i uvredjenina. I kroz cijelo to vrijeme: svega polaskog i teškog uspona, svoje vodeće uloge, i opet na malom podpredsjedničkom položaju. Josip Krmpotić je ostao u vječik isti; pravi čovjek. Onako, kako se danas brine za naširomašnije, što će jesti i gdje će spavati, tako se brinu i onda, kad je imao tri likare i izdavao tri dnevna lista.

Zar može biti nešto većeg u životu od toga: biti čovjek! Mate Balotić

Obzore o Josipu Krmpotiću

Pod naslovom Jubilee Izdavača posljednjega hrvatskog dnevnika u Istri, piše I. Eshl u "Obzoru 20. o. m.": "Hrvatski štampar, knjižar, novinar i nakladnik Josip Krmpotić (rođom Iz Stupnika u Hrvatskoj), koji sada živi kod sna g. dra Marla u Beogradu, načrtao je i objavljuje u "Obzoru" i "Zagrebu" (suradivajući je s "Obzorom", Gorici (organizirano je štampariju Andreja Gabrića) i Puli, gdje je osnovao napredno nakladno poduzeće. U Puli je izdavan i hrvatski dnevnik u Istri "Hrvatski List", koji je dragocjen izvor za poznavanje narodnih prilika u tom kraju. Krmpotić je izdalo neka Narodova i Barbećeva djela ("Pučke škole" u Istri), Istarske narodne pjesme itd. Krmpotić je stekao velike zasluge za naše narodne interese.

Hrvatski abituirjeni Pazinske Gimnazije

Prigodom 40-godišnjice osnutka hrvatske gimnazije u Pazinu
Poziv bivšim pazinskim djacima

(Svršetak)

Za podatke o abituirjenima u ratnim godinama jedino je vrelo u popisu učenika niz razreda u posljednjem školskom izvještaju za 1913-14. Prema njemu su vjerojatno maturirali 1914-15: Ante Đurić

iz Velikoga Lošinja, Belušić Zaharija iz Rijeke, Brajković Čiril iz Trsta, Crkvenik Andjeo iz Pazina, Ferencij Dragutin iz Dubrovnika, Grubiša Ivan iz Pazina, Ivaša Antun iz Premanture, Križančić Ivan iz Jezera, Ladavac Ivan iz Pazina, Legović Stevan iz Kaštelira, Maligaj Franjo iz Sv. Jurja, Pečar iz Kališnare i Rukonić Gražan iz Nerezine; 1915-16: Babuder Cvjetko iz Materice, Božić Josip iz Lindara, Devičević Andjeo iz Rovinja, Dubrovčić Franjo iz Podgrada, Gortan Milan iz Berna, Gradišnik Miroslav iz Maloza Lošinja, Groppuzzo Antun iz Cresa, Lovrić Milivoj iz Baške, Čačinović Josip iz Ruke, Opačić Ivan iz Cervovlja, Orbanić Dragutin iz Žrnjina, Raybar Alfonz iz Repentabora, Ribaric Ivan iz Trsta i Uktora Antun iz Sovinjaka; 1916-17: Bordon Ivan iz Marchigia, Brolić Benjatović Viktor iz Pična, Braido Antun Mirko iz Graca, Burlić Petar iz Baderne, Greblo Antun iz Nugle, Jer-

Frušić Ivan iz Berna, Golmajer Vjekoslav iz Brzica, Grubiša Čiril iz Škednja, Hajnrih Rafael iz Selca, Legiš Miroslav, iz Mavrhinja, Lukež Ciprijan iz Pična, Matančić Vjekoslav iz Dubašnice, Mikac Antun iz Bresta, Milič Josip iz Supetra, Milionja Nikola iz Dobrinja, Primuž Josip iz Pazina, Rapočet Josip iz Kozine, Šepčić Josip iz Cresa, Sirotić Matija iz Sovinjaka, Struž Martin iz Varvara i Štuka Večešlav iz Barkovlja; 1917-18: Anđel Toma iz Novaka, Brnobić Pavao iz Markovca, Božić Josip iz Sluma, Dumato Franjo iz Polja, Fabris Franjo iz Lindara, Flego Hrvolje iz Počekata, Gradišnik Ferdo iz Velikoga Lošinja, Ilijć Petar iz Omilja, Kinkel Adolfs iz Žrnjina, Kosmač Antun iz Boršta, Krešimir Martin iz Žrnjina, Mirković Muha iz Raklja, Panić-Antunčić Toma iz Žrnjina, Panick Edward iz Izole, Prodan Petar iz Kaldira, Rapočet Antun iz Doline, Šancin Danilo iz Trsta, Šancin Savo iz Zadra i Štarac Rudolf iz Tolminu, te konačno 1918-19: Bančić-Krišanec Šime iz Žrnjina, Ivanović Josip iz Žrnjina, Lovrić Ivan iz Vrbnika, Mahešić Franjo iz Žrnjina, Vranić Vojtěch iz Pazina i Živčić Antun iz Žrnjina.

čog Ljudevit iz Doline, Klenovar Just iz Lindara, Lovrić Ivan iz Vrbnika, Mahešić Štefko iz Dobrinja, Međar Ivan iz Pazina, Opačić Vjekoslav iz Pazina, Petek-Kovačić iz Žrnjina, Pučić Anastazija iz Lindara, Roman Lino iz Bresta, Romac Antun iz Bresta, Stihović Andjeo iz Premanture, Tomić Štefan iz Žrnjina, Vanjšić Vojtěch iz Premanture, Vranjan Vradoslav iz Pazina i Živčić Antun iz Žrnjina.

Kušao sam doći do ponudnjih podataka iz samoga Pazina, ali nisam imao sreće. Soznao sam, da su službeni spisi gumanizacije do dijelom na tavani kolatkoškoj poglavarstvu u Pazinu. Prvi dio je još danas valjda sačuvan, ali se bojim, da nije leko pristupaćen, a drugi dio je bio smješten ukravo ondje, gdje je lako mogao biti raznesen i uprapašen, pa čujem, da je danas užalidno tražiti ga bilo gdje.

A ljak bi trebalo imati potpun i točan popis svih pazinskih abituirenata. Do nje ga mi najlakše mogu pomoći sami ratni absolventi ovoga zavoda. Stoga ih ovim putem molim, da svaki od njih ispravi i popuni popis kolega svoga razreda. U vrijeme rata se hrzo živjeli i umiralo, još briže učelo i izučalo gimnaziju, Ispit zrelosti se po redovitim rokama (lijeti, u jesen i zimom) polagao dosta često i u izvanrednim rokovima. Da mi svaki saopšti vijesti o sebi i o onim drugovima, kojih se dobro sjeća, napis bi se dotjerao do velike točnosti za sve ratne godine.

Dok to molim samo od ratnih abituirenata, veću molbu upravljaju svim abituirantima, od naštariljih do našladriljih, naime da mi izvole poslati svaki svoj curriculum vitae u užlubu dalmatinskoj školovanju i životu (javnom i privatnom, koliko spada na javnost), pa o njihovu radu i uspjehu u poslujući svoje struke i svoga posebnoga nastojanja,

a još biti im više bio zahvalan, kad bi toj poslijeci priložili fotografiju bilo svih osobnih ili bliskih slika svoje abituirantske skupine.

Na ovaj bi se način sabrala građa i u životu zavoda za vrijeme ratnih godina i u pojedinačnom abituirantu od dana njegova ispitne zrelosti do danas. Time bi se s jedne strane popunila ona praznina, koja nije zaobljezena u zavodskim izvještajima ratnih godina, a s druge strane bi se o svakome abituirantu upoznao tok života u zrelinu godinama do dana današnjeg, tako da bi se mogao učiniti i razgovoriti o svojim skolskim drugovima i danih.

Uvjeren sam, da mijenjan djam pazinske gimnazije nema sviju godišnjih izvještaja svoga zavoda. Vjerolatno nisu noprve njeđe bilo svi na okupu. Nema ih ni Svetišinska knjižnica u Zagrebu. Malo bih biovi naznati učenik je sačuvao svih osam izvještaja iz vremena svoga školovanja, možda nitko, a načinljevinu imade gdje tek po koji konac, mnogi i nista. Tražeći ih svuda, i kod bivših profesora oni gimnazije, jedva je dvije sam dobro u ruke sve izvještaje, koji su bili stampani. A voleli bih ih imati trajno među svojim knjižicama kao dragu uspomenu na zavod, u kojemu sam i ja poučavao pet godina.

Kad se do službenih izvještaja ne može doći, smatram potrebnim i poželjnim, da izdám u jednom knjizi kronološki izvještaj o životu našlarske gimnazije od neznačenja do uključujući i skraćenom onsegu, sa sadržajem samo onoga, što je bitno od interesa za pojedinca i od trajne vrijednosti sa gledišta narodnoga, Rukopis je u glavnom celovit, a načinljevinu načinljevinu, na koju je uključen i skraćen, a tako da može biti učitljiv i za potrebu jednog čitača. Kao što danasni srednjoskoški financiraju tisak svakogodisnjeg izvještaja svome zavodu, tako bi imučniji pazinski abituiranti trebali financirati tisak i naknadni pregledni izvještaj na dvadesete godine životu svoga nekadašnjega srednjoskoškog zavoda, jednoga u Istri. Kad bi se djele izdalo u 1500 komada i pravljeno u cijenu od 20 dinara, vjerojatno je, da bi se medju svim bivšim djacima i stranima i uopće medju prijateljima hrvatske knjižice, prosvjetne i Istre moralala, uz nje moće srednje reklame i organizacije, rasprodati bez potiske sva zaliha, a to znaci da bi se uloženi novac mogao isplatiti sa oblinim preostatak, koji bi trebao isti naknadno zadruži poslužiti za izdajanje druge knjižice, prave povijesni pazinski gimnazije.

Mislio na ova dva jubileja očekujem potporu u istaknutim smjerovima, da se bar nekako u godini 1939. odužimo pazinskoj gimnaziji za svu ona dobra koja loi priznacemo i odobravamo, ali ih premašimo i ističemo i njoj vraćamo. Budući da, otezanje i odgradnje znači zavlačenje i zamarenje, postavljaju na koncu svega i rok, do kojega se nadam, sa zahvaljujući unaprijed svima, primili zamoljene podatke i odlike: do Ustnika 1939. Moja je adresa: Zagreb, Vranićeva 7. U Zagrebu, 12 veljače 1939. Prof. NIKOLA ŽIC.

